

LUONNOS
Salon hyvinvointisuunnitelma
vuosille 2026-2030

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	3
2.	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	4
2.1	Hyvinvoivien asukkaiden Salo	4
2.1.1	Elinolot	4
2.1.2	Elintavat ja riskitekijät	5
2.2	Viihtyisä ja turvallinen Salo	9
2.2.1	Turvallisuus.....	9
2.3	Yhteisöllinen Salo	11
2.3.1	Mielenterveys ja elämänlaatu.....	11
2.3.2	Osallisuus.....	12
3.	Koko väestön ja työikäisten hyvinvointisuunnitelma	14
3.1	Hyvinvoivien asukkaiden Salo	14
3.1.1	Elinolot	14
3.1.2	Elintavat ja riskitekijät	14
3.2	Viihtyisä ja turvallinen Salo	17
3.2.1	Elinolot	17
3.2.2	Turvallisuus	18
3.3	Yhteisöllinen Salo	19
3.3.1	Mielenterveys ja elämänlaatu.....	19
3.3.2	Osallisuus.....	20
4.	Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma	22
4.1	Hyvinvoivien asukkaiden Salo	22
4.1.1	Elintavat ja riskitekijät	22
4.2	Viihtyisä ja turvallinen Salo	23
4.2.1	Elinolot	23
4.2.2	Turvallisuus	23
4.3.	Yhteisöllinen Salo	24
4.3.1	Mielenterveys ja elämänlaatu	24
4.3.2	Osallisuus	24

1. Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on pitkäjänteistä ja laaja-alaista työtä. Kaupungin sisäinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä on toiminut entisessä ja nykyisessä Salossa yli 20 vuoden ajan. Työryhmä johtaa eri toimialojen välistä hyvinvointityötä ja sen suunnittelua, kehittämistä ja toimeenpanoa. Työryhmä huolehtii yhteistyön edellytyksistä eri toimijoiden kanssa sekä olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä. Lisäksi työryhmä koordinoi terveellisten elintapojen tukea ja hyvinvoinnin monialaisten teemaryhmien työtä (esim. ehkäisevän päihdetyön ja mielen hyvinvoinnin edistämisen työryhmä ja ravitsemuksen yhteistyöryhmät).

Kaupungin oman toiminnan lisäksi hyte-työtä tehdään monissa yhdistyksissä ja yhteisöissä ja ehkäisevää työtä, liittyen esim. päihteisiin, mielenterveyteen ja väkivaltaan, tehdään myös alueellisena yhteistyönä. Kaupunki tukee yhdistysten hyvinvointityötä monialaisella yhteistyöllä sekä avustuksin.

Hyvinvointisuunnitelma sisältää lakisääteisesti valmisteltavat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, koko väestön hyvinvointisuunnitelman, joka sisältää myös työikäisiin kohdistuvat toimenpiteet sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman. Hyvinvoinnin edistämisen toteuttamiseksi kunnan eri toimialojen ja palvelujen on asetettava työlle yhteiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit työn arvioimiseksi.

Hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi sekä mittarit arviointiin. Tavoitteet yhdistyvät kaupunkistrategiaan ja kaupungin muihin hyvinvointia edistäviin ohjelmiin kuten esim. Ilmasto- ja ympäristöohjelmaan. Suunnitelman toimenpiteitä voidaan tarvittaessa tarkentaa ja lisätä osana kaupungin vuosittaista taloussuunnittelua. Suunnitelman toteutumista seurataan lakisääteisesti valtuustolle vuosittain annettavilla hyvinvointiraporteilla sekä kerran valtuustokaudessa tehtävällä laajalla hyvinvointikertomuksella.

Hyvinvointisuunnitelmaan valitut mittarit löytyvät Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämistä valtakunnallisista tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet:istä, kouluterveyskyselyistä sekä kuntien TEA-viisarikyselyistä. Mittareiden valinnassa on huomioitu THL:n kunnille antamat suositukset hyvinvointisuunnitelmien ja -kertomusten vähimmäistietosisällöistä sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (Varha) esittämät toiveet kuntien ja Varhan yhteisistä seurantamittareista. Lisäksi mukana on mittareita joistakin muista valtakunnallisista tiedonkeruujärjestelmistä sekä kaupungin eri palveluiden keräämistä tiedoista ja tilastoista. Kunnat saavat valtionosuuden lisäosaa eli ns. hyte-kerroin rahaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön. Kuntien hyte-kertoimeen vaikuttavat tulosindikaattorit (5 kpl) ovat mittareissa mukana.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden valmisteluun ja valintaan on osallistunut yli 30 kaupungin eri palvelujen asiantuntijaa. Suunnitelman yhtenä tavoitteena on tehdä näkyväksi kaupungissa tehtävää monialaista ja laajaa hyvinvoinnin edistämisen työtä. Suunnitelmaan on kirjattu erityisesti kehittämistyötä havaittujen hyvinvointihaasteiden osalta.

Hyvinvointisuunnitelmaan on valittu kolme teemaa, jotka ovat: **Hyvinvoivien asukkaiden Salo, Viihtyisä ja turvallinen Salo** sekä **Yhteisöllinen Salo**. Jokaista teemaa on käsitelty lasten ja nuorten, koko väestön ja työikäisten sekä ikääntyneiden osalta. Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit on asetettu teemoittain ja ikäryhmittäin.

Suunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit on kaikissa suunnitelman osissa ja eri teemoissa jaettu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) määrittelemien hyvinvoinnin osatekijöiden alle. Näitä osatekijöitä ovat elinolot ja elintavat ja riskitekijät, johon sisältyvät päihteet, liikunta ja ravinto sekä mielenterveys & elämänlaatu, turvallisuus ja osallisuus.

2. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on koottu erityisesti lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvat tavoitteet ja toimenpiteet, mutta heihin kohdistuvia toimenpiteitä on kirjattu myös kappaleeseen kolme eli koko väestöä koskevaan suunnitelman osaan. Valtakunnallisia mittareita ei ole muokattu, jotta ne ovat vertailukelpoisia muiden kuntien tietoihin, joita esim. Varsinais-Suomen hyvinvointialueella tai laajemmin tehtävässä yhteistyössä käytetään.

2.1 Hyvinvoivien asukkaiden Salo

2.1.1 Elinolot

Tavoite

- Tehdään toimia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin eteen ja ennaltaehkäisevästi niin, että lastensuojelun asiakkuuksien tarve vähenee.

Toimenpiteet

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet
- Varhainen puuttuminen kaupungin palvelujen piirissä havaittuihin ongelmiin, jotka heikentävät lasten ja nuorten hyvinvointia
- Toteutetaan tiivistä ja monialaista yhteistyötä Varhan perhekeskuspalvelujen kanssa

Mittari

- Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0-17 -vuotiaat vuoden aikana, % samanikäisestä väestöstä

Tilanne v. 2024: Salo 5,4 %, koko maa 3,4 %

Tavoitteet

- Oppivelvollisuutensa päättäneet nuoret ja nuoret aikuiset saavat monipuolista ja riittävää tukea jatko-opintoihin ja työnhakuun
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten määrä laskee vähintään valtakunnan tasolle
- Ehkäistä lasten ja nuorten päihteiden käytön aloittaminen sekä puuttua varhaisessa vaiheessa jo alkaneeseen päihteiden käyttöön riippuvuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Toimenpiteet

Työllisyyspalveluissa (työllisyysohjelma) panostetaan erityisesti nuorten työnhakijoiden palveluun:

- Nuoret palveillaan kasvokkain, jolloin ohjaus on tehokkaampaa.
- Nuorten työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (Ohjaamo ja TYM eli Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamalli) ja siinä tiivis viranomaisyhteistyö sekä yhteistyö kotoutumispalveluiden kanssa
- Nuorisotakuun toteuttaminen: viimeistään 3 kk työttömyyden kohdalla nuori ohjataan työhön, koulutukseen tai palveluun.
- Erityishuomio kotoutuvien nuorten palvelujen kehittämiseen.
- Nuorille aikuisille sopiva kotoutumista tukeva toiminta, kuten esim. kielikahvila, naisten klubi, Hang out -toiminta, kotivanhemmille suunnattu toiminta
- Etsivä nuorisotyö tavoittaa nykyistä enemmän vieraskielisiä nuoria
- Etsivän nuorisotyön yhteydenotto pyynnöissä tavoittamattomien nuorten määrän vähenee
- Sosiaalinen vahvistaminen nuorten työpajatyöskentelyssä (valtakunnallinen Sovari -tilasto)
- Puututaan yhteisillä malleilla lasten ja nuorten ongelmiin heti niiden ilmaantuessa (esim. nikotiinituotteiden käytön puuttumismalli)

Mittari

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (kuntien hyte-kertoimen tulosindikaattori)

Tilanne 2024: Salo 10,4 %, koko maa 8,2 %

2.1.2 Elintavat ja riskitekijät

Tavoitteet

- Useita terveyttä edistäviä elintapoja omaavien lasten ja nuorten määrä kasvaa.
- Heikon fyysisen suorituskyvyn omaavien lasten määrä vähenee.
- Ylipainoisten lasten ja nuorten määrä ei kasva.

Toimenpiteet

Varhaiskasvatusikäiset

- Ruokakasvatuksen Nykytila-arviointien tekeminen varhaiskasvatusyksiköissä vuosittain tai kahden vuoden välein (alkaen 2026). Yhteistyöpalaverit ravitsemuspalveluiden kanssa vuosittain.
- Neuvokas perhe toimintamallin hyödyntäminen ruokakasvatuksessa ja vahvuus- ja voimavarakeskeisessä perheen hyvinvoinnin tukemisessa.

- Yhteiset lasten ja vanhempien liikunnalliset tapahtumat päiväkodeissa kahdesti toimintakaudessa.
- Tavoitteena lasten liikuntasuositusten mukainen aktiivinen liikkuminen varhaiskasvatuspäivän aikana sekä sisällä että ulkona.
- Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä ravitsemusterapeuttien kanssa lasten lihavuuteen liittyen, neuvola on lähettävä taho.
- Varhaiskasvatus- ja liikuntapalvelut ovat aloittaneet uusien päiväkotien pihojen yhteissuunnittelun ja tästä toimintatavasta tehdään pysyvä malli.
- Perheiden liikuntaryhmät. Jatketaan ja lisätään liikuntaryhmiä perheille, tavoitteena lasten liikunnallisen elämäntavan omaksuminen, jossa vanhemmat ovat ensisijaisia esimerkkejä.
- Viestitään liikunnan merkityksestä. Tuotetaan liikkumiseen kannustavat ja liikkumisen tärkeydestä muistuttavia videoita kaupungin verkkosivuille, päiväkotien vanhempainiltoihin ja koteihin. Järjestetään asiantuntijaluentoja verkossa.

Kouluikäiset

- Ylläpidetään ja kehitetään koulupihoja ja koulujen lähiliikuntapaikkoja liikkumiseen kannustaviksi.
- Huoltajien ja oppilaiden tiedottaminen unen, ateriarytmin (suun terveys) ja ravinnon vaikutuksesta oppimiseen ja hyvinvointiin vähintään kahdesti vuodessa.
- Aktiiviset siirtymät, välituntitoiminta, arjen liikkumista tukevat käytännöt kouluissa (käsittely vuosittain yhteisöllisessä opiskeluhuollossa)
- Koulu Personal trainer – toiminta (nuorten liikuntaneuvonta) yläkouluikäisille, omina mittareina neuvontaan osallistuneiden määrä ja alku- ja lopputilanne
- Jatketaan alakoulujen välituntiliikuttajien (Välkkärit) kouluttamista ja toimintaa.
- Toteutetaan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaa ruokakasvatuksessa: Ruokakasvatusta käsitellään yhteisöllisessä opiskeluhuollossa yhdessä ravitsemispalvelujen kanssa vähintään joka toinen vuosi. Tehdään Nykytila-arviointi, laaditaan toimenpiteet ja arvioidaan niitä. Siirtymävaiheen vanhempainilloissa yhtenä teemana on ruokakasvatus ja sen kulttuurinen merkitys ja ravitsemus oppilaan hyvinvoinnin perustana.
- Maistuva koulu -toimintamallin hyödyntäminen ruokakasvatuksessa ja vahvuus- ja voimavarakeskeisessä lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukemisessa.

Kaikenikäiset lapset ja nuoret

- Edistetään perheiden luonnossa liikkumista ja liikkumisen olosuhteita. Toteutetaan luontoliikunnan & luonnon virkistyskäytön suunnitelmaa.
- Ylläpidetään ja kehitetään yhdistisyhteistyötä matalan kynnyksen liikuntatoiminnassa
- Ravitsemispalvelut tekevät säännöllistä yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa, tiedottavat huoltajia vähintään vuosittain ja ylläpitävät henkilöstön ruokakasvatusosaamista.

Mittarit

- 4-5 -luokkalaisten ja 8-9 -luokkalaisten, joilla on kolme terveyttä edistävää elintapaa, % -osuus kaikista

Terveyttä edistävät elintavat ovat: syö aamupalaa joka arkipäivä, liikkuu vähintään tunnin päivässä ja nukkuu mielestään tarpeeksi (4-5 lk) / nukkuu vähintään 8 tuntia (8-9 lk).

*Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaisten: Salo 26 %, koko maa 31 %
8-9 -luokkalaisten: Salo 8 %, koko maa 13 %*

- Kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, % 8-9 -luokkalaisten (kuntien hyte-kertoimen tulosindikaattori)

Tilanne v. 2025: Salo 21 %, koko maa 22 %

- Ei syö koululounasta päivittäin

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaisten: Salo 33 %, koko maa 44 %

- Fyysinen suorituskyky (MOVE -mittaus) on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla, % -osuus kaikista 5. ja 8. luokan oppilaista

Laskenta sisältää kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet.

*Tilanne v. 2024: 4-5 -luokkalaisten: Salo 39 %, koko maa 36 %
8-9 -luokkalaisten: Salo 46 %, koko maa 40 %*

Tavoite

- Lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käytön aloittamisen ehkäisy

Toimenpiteet

- Perusopetuksen, lukion, nuorisotilojen ja leiritoiminnan nikotiinin käytön puuttumismallin käyttö (ns. Salo-malli)
- Päihdekasvatustuntien lisääminen ala- ja yläkouluissa
- Lounais-Suomen Syöpäyhdistyksen terveystietokasvatusyhteistyö yläkouluissa

Mittarit

- Käyttänyt tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran, % 4-5 -luokan oppilaista

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaisten: Salo 9 %, koko maa 5 %

- Käyttää nykyisin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % 8-9 -luokkalaisten ja lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijoista

*Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaisten: Salo 20 %, koko maa 17 %
Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 19 %, koko maa 19 %*

*Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 37 %,
koko maa 41 %*

Tavoite

- Nuorten alkoholinkäytön ehkäisy ja vähentäminen

Toimenpiteet

- Nuorten Valomerkki -toiminnan kehittäminen ja jalkauttaminen kaupungin palveluna
- Pakka -toiminta (esim. Älä välitä -kampanja, ostokokeet, alkoholilupalausunnot)
- Päihdekasvatuksen lisääminen perusopetuksessa

Mittari

- Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaiset: Salo 10 %, koko maa 7 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 12 %, koko maa 12 %

*Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 20 %,
koko maa 17 %*

Tavoite

- Lasten ja nuorten ruutuaika ei ylitä suosituksia heidän hyvinvointiaan heikentäen
- Lapsi ja nuori kykenee itse hallitsemaan omaa ruutuaikansa käyttöä aikuisten tuella

Toimenpiteet

- Huoltajien kasvatustyön tukeminen ja hallitun digivälineiden käytön materiaalin työstäminen ja jakaminen perheille
- Digiturvaan ja digihyvinvointiin liittyvien taitojen opettaminen lapsille ja nuorille

Mittari

- Liialliseksi koettu netin käyttö (summaindikaattori Excessive Internet Use), % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset: Salo 7 %, koko maa 5 %

8-9 -luokkalaiset: Salo 12 %, koko maa 11 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 11 %, koko maa 11 %

*Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 10 %,
koko maa 10 %*

Tavoite

- Nuorten huumekekoilujen ja huumeiden käytön vähentäminen

Toimenpiteet

- Päihdekasvatuskokonaisuus 5-9 -luokkalaisille
- Valomerkki -toiminta

Mittari

- Kokeillut laittomia huumeita vähintään kerran, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaiset: Salo 8 %, koko maa 6 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 8 %, koko maa 9 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat:

Salo 13 %, koko maa 14 %

2.2 Viihtyisä ja turvallinen Salo

2.2.1 Turvallisuus

Tavoite

- Kiusaamista kokeneiden lasten ja nuorten osuus vähenee
- Itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuus vähenee
- Lapset ja nuoret tuntevat olonsa koulussa turvalliseksi
- Koululaisten uimataito on opetussuunnitelman edellyttämällä tasolla

Toimenpiteet

- Tunnekasvatus ja Pisarapuuttumisen toimintamalli on käytössä kaikissa päiväkodeissa.
- Koulukohtaiset yhteisöllisen opiskeluhoollon vuosikellot & toimenpidesuunnitelmat lukuvuosittain. Suunnitelmiin sisältyy tavoitteet, toteutus ja arviointi vuosittain.
- Harrastuksen hyvinvointivaikutuksia mitataan asiakaspalautekyselyssä kaupungin järjestämissä palveluissa.
- Turvallisen tilan periaatteet on otettu käyttöön sivistyspalvelujen eri toiminnoissa ja kaupungin kaikissa tiloissa
- Verso-malli käytössä yläkouluissa (oppilaitten välisten ristiriitoihin keskittyvä osallistava vertaissovitteluprosessi)
- Koulujen uimaopetuksella varmistetaan, että perusopetussuunnitelman mukaiset uimataitovaatimukset täyttyvät.

Mittarit

- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset: Salo 11 %, koko maa 9 %

8-9 -luokkalaiset: Salo 9 %, koko maa 8 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 4 %, koko maa 2 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 5 %, koko maa 4 %

- Hyvinvointiprofiilikyselyn kiusaamiseen liittyvät tulokset sekä kysymys "Minua pelottaa koulussa."

Hyvinvointiprofiilikysely täytetään Salossa vuosittain vähintään vuosiluokilla 4–9 ja lukiokoulutuksessa. Kyselyssä kartoitetaan oppilaiden näkemyksiä koulunkäynnin eri osaluokilla.

- Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, 4-5 -luokkalaiset, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset: Salo 5 %, koko maa 4 %

- Tuntee itsensä yksinäiseksi, 8-9 -luokkalaiset, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaiset: Salo 15 %, koko maa 13 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 16 %, koko maa 12 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 11 %, koko maa 12 %

- Tuntee, että koulussa on aina tai usein turvallinen olo, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset: Salo 88 %, koko maa 91 %

8-9 -luokkalaiset: Salo 84 %, koko maa 86 %

- Harrastuskyselyn tulokset

Kaupungin harrastustoimintaa järjestävät palvelut kysyvät osallistujien kokemuksia harrastustoiminnassa viihtymisestä.

- Hyvinvointiprofiilikyselyn vahvuudet ja voimavarat osio kehittyi positiivisesti

Vahvuudet ja voimavarat -osiossa kartoitetaan omaa toimintaa, toimintaa toisten kanssa, iloa ja palautumista.

- Perusopetuksen oppilaiden uimataito 2. ja 9. luokan päättyessä, % vaatimukset täyttävät oppilaat kaikista

Oppilas täyttää valtakunnallisen opetussuunnitelman vaatimukset, ellei fyysistä estettä uimataidon saavuttamiselle ole. 2. luokan päättyessä: Oppilas hallitsee alkeisuimataidon: kastautuminen ja ui 10 metriä yhdellä uintitavalla. 9. luokan päättyessä: Oppilas osaa uida Pohjoismaiden uimataidon kriteerit (syvässä vedessä 200 m, josta 50 m selällään) täyttäen, pelastautua ja pelastaa vedestä.

Tavoite

- Väkivaltaa (henkinen ja fyysinen väkivalta sekä seksuaalisen häirintä ja väkivalta) kokeneiden lasten ja nuorten määrä vähenee

Toimenpiteet

- Perustetaan moniammatillinen väkivallan ehkäisyn työryhmä, joka kokoontuu ja toimii säännöllisesti
- Valmistellaan moniammatillisesti ja otetaan käyttöön puuttumismalli, jolla puututaan väkivaltaan ja pyritään ehkäisemään väkivaltaa

Mittarit

- ✓ Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset: Salo 13 %, koko maa 12 %

8-9 -luokkalaiset: Salo 10 %, koko maa 9 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 6 %, koko maa 5 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 5 %, koko maa 5 %

- ✓ Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalin näyttämistä vuoden aikana, 4-5 -luokkalaiset % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset Salo 13 % (tytöt 17 %, pojat 9%), koko maa 11 %

- ✓ Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, 8-9 -luokkalaiset, lukion ja amm.oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat, % samanikäisistä

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaiset Salo 23 % (tytöt 32 %, pojat 13 %), koko maa 22 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat Salo 20 % (tytöt 28 %, pojat 9 %), koko maa 22 %

Amm. oppilaitoksen 1.-2. vuoden opisk. Salo 14% (tytöt 28 %, pojat 7 %), koko maa 20 %

2.3 Yhteisöllinen Salo

2.3.1 Mielenterveys ja elämänlaatu

Tavoite

- Lapset ja nuoret ovat tyytyväisiä elämäänsä ja ahdistuksen kokemus vähenee

Toimenpiteet

- Koulujen kerhotoiminnan järjestäminen Suomen Harrastamisen Mallin mukaisesti
- Kaupungin harrastustoiminnan tiimin säännöllinen työskentely
- Saavutettavampi harrastus –toimintamalliin sitoutuminen
- Koulukohtaiset toimenpidesuunnitelmat kirjataan yhteisöllisen opiskeluhoollon vuosikelloon vuosittain. Suunnitelmissa määritellään tavoitteet, toteutus ja arviointi vuosittain.
- Kulttuurikasvatussuunnitelma Nappulan toteuttaminen. Kirjastoissa esim. kirjavinkkaus ja tiedonhaun opetus eri ikäryhmille.
- Taiteen perusopetukseen laaja tarjonta
- Alueellinen ja paikallinen moniammatillinen yhteistyö kaupungin mielenterveyden edistämistyössä
- Pyritään mielenterveyttä edistävien vaikuttavien toimintamallien käyttöönottoon kaupungin toiminnassa

Mittarit

- ✓ Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaiset: Salo 25 % (tytöt 36 %, pojat 13%), koko maa 22 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 24 % (tytöt 34 %, pojat 5%), koko maa 21 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 16 % (tytöt 32 %, pojat 11%), koko maa 19 %

- ✓ Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä

Tilanne v. 2025: 4-5 -luokkalaiset: Salo 81 %, koko maa 85 %

8-9 -luokkalaiset: Salo 67 %, koko maa 68 % (tytöt 56 %, pojat 77 %)

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 69 %, koko maa 71 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 71 %, koko maa 68 %

- ✓ Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten määrä

Tilanne v. 2025: musiikkiopisto (0-17 v.) 371, kansalaisopisto 346 (alle 15 v.), 52 (yli 15 v.)

- ✓ Koulujen hyvinvointiprofiili kysymys: "Minua pidetään koulussa ihmisenä, jolla on merkitystä"

Tilanne v. 2025: 76 % alakoululaisista, 73% yläkoululaisista ja 74% lukiolaisista vastasi väittämään positiivisesti tai hyvin positiivisesti.

2.3.2 Osallisuus

Tavoite

- Lapset, nuoret ja heidän huoltajansa saavat osallistua kaupungin toiminnan suunnitteluun ja vaikuttaa omaan toimintaansa kaupungin palveluissa
- Lapset ja nuoret pystyvät vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun
- Kaupunki tukee yhdistyksiä lasten ja nuorten osallistumisen ja harrastamisen lisäämiseksi

Toimenpiteet

Alle kouluikäiset

- Varhaiskasvatukseen on muutettu henkilöstörakennetta vuoden 2030 vaatimusten mukaiseksi ja palkattu varhaiskasvatuksen sosionomeja, joiden erityisosaaminen kohdentuu perheiden tukemiseen ja tarvittaviin palveluihin ohjaamiseen.
- Säännöllinen yhteistyö Varhan neuvola- ja perhetyön kanssa sekä säännöllinen hallinnon välinen yhteistyö. Perhetyö jalkautuu päiväkoteihin.

Asiakkaat ohjautuvat varhaiskasvatuksesta perhetyöhön. Varhaiskasvatus ohjaa huoltajia Ihmeelliset vuodet -ryhmiin.

- Lapsia osallistetaan mukaan suunnitteluun päiväkotien uusissa investointikohteissa ja peruskorjauskohteissa
- Mitataan osallistumisastetta varhaiskasvatukseen

Kouluikäiset

- Opetuspalvelujen osallisuusmallin toteuttaminen ja arviointi vuosittain koulujen arviointikertomuksissa. Vuosikello: <https://salo.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/perusopetus/opiskelu-koulussa/>
- Nuoret osallistuvat nuorisotilojen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
- Nuorten harrastustoiveita kerätään vuosittaisilla 1-8 -luokkalaisten harrastuskyselyillä, joiden tulosten pohjalta Mun juttu- harrastustoimintaa suunnitellaan
- Lapset ja nuoret osallistuvat opistopalveluiden opetuksen suunnitteluun ja antavat systemaattisesti palautetta opistojen arjen käytäntöjen ja pedagogiikan kehittämistyön tueksi.
- Lapset ja nuoret osallistuvat joidenkin kulttuurikasvatussuunnitelman sisältöjen suunnitteluun ja valintaan
- Lapsia ja nuoria kuullaan kulttuuripalvelujen työpajoja suunniteltaessa

Kaikenikäiset lapset ja nuoret

- Kaupunki tukee yhdistyksiä eri tavoin laaja-alaisessa lasten ja nuorten harrastustoiminnan tarjoamisessa ja järjestää harrastamisen mahdollisuuksia yhteistyössä yhdistysten kanssa
- Lapsia ja heidän huoltajiaan osallistetaan valikoitujen uudistettavien leikkipaikkojen, päiväkotien ja koulupihojen suunnitteluun esimerkiksi leikki- ja liikuntavälineiden valintamahdollisuuksien kautta.

Mittari

- ✓ Voi vaikuttaa siihen, millainen omasta tulevaisuudesta tulee

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaisten: Salo 75 %, koko maa 76 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 81 %, koko maa 81 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 78 %, koko maa 78 %

- ✓ Luottaa saavansa apua, kun tarvitsee

Tilanne v. 2025: 8-9 -luokkalaisten: Salo 57 %, koko maa 58 %

Lukion 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 64 %, koko maa 67 %

Ammatillisen oppilaitoksen 1.-2. vuoden opiskelijat: Salo 70 %, koko maa 66 %

- ✓ Kaupungin harrastustarjonnan (kaupungin ja kaupungin tukemien yhdistysten järjestämä) laajuus ja saavutettavuus

3. Koko väestön ja työikäisten hyvinvointisuunnitelma

Tässä suunnitelman osassa käsitellään koko väestöön kohdistuvia hyvinvointia edistäviä kaupungin toimia sekä erityisesti työikäisiin kohdistuvia toimia.

3.1 Hyvinvoivien asukkaiden Salo

3.1.1 Elinolot

Tavoite

- Väestön työkyky lisääntyy

Toimenpiteet

- Työllisyyspalveluissa kehitetään tunnistamista ja ohjausta työkyvyn arviointeihin.
- Hyvinvointialueen ja Kelan kanssa tehtävä tuloksekas yhteistyö työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa lain edellyttämästi.
- Erityisesti pitkään työttömänä olleiden tai pitkäaikaistyöttömyyden riskissä olevien työnhakijoiden aktiivinen ohjaus TE-palveluihin ja aktivointiasteen nostaminen.

Mittari

- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (kuntien hyte-kertoimen tulosindikaattori)

Tilanne 2024: Salo 7,5 %, koko maa 5,8 %

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (kuntien hyte-kertoimen tulosindikaattori)

Tilanne 2024: Salo 1,6 %, koko maa 2,4 %

3.1.2 Elintavat ja riskitekijät

Tavoite

Tupakka- ja nikotiinituotteita säännöllisesti käyttävien aikuisten (työikäiset ja ikääntyneet) määrä pienenee

Toimenpiteet

- Paikallinen ja alueellinen terveysviestintä yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa
- Salo on osallisena Varhan johtamassa alueellisessa ehkäisevän päihdetyön tiedon johtamisen hankkeessa v. 2026-2028.
- Kaupungin tilat ovat nikotiinittomia, nikotiinittomuus huomioidaan päätöksissä ja vuokrasopimuksissa

Mittari

- Päivittäin tupakka- tai nikotiinituotteita käyttävien osuus, % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo ja koko maa 17 %

Tavoite

- Alkoholia liikaa käyttävien määrä (työikäiset ja ikääntyneet) pienenee

Toimenpiteet

- Paikallinen ja alueellinen monikanavainen terveysviestintä yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa
- Käynnistettävällä hyvinvointipisteellä järjestetään säännöllisiä, tutkittuun tietoon perustuvia teemaluentoja alkoholin riskikäytöstä ja sen ehkäisystä.
- Salo on osallisena Varhan johtamassa alueellisessa ehkäisevän päihdetyön tiedon johtamisen hankkeessa v. 2026-2028

Mittari

- Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C), % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo 26 %, koko maa 28 %

Tavoite

- Stimulanttihuumeiden ja kannabiksen käyttö Salossa vähenee

Toimenpiteet

- Ennaltaehkäisyn aloittaminen ennen päihdekokeiluja lisäämällä päihdekasvatusta jokaiselle kouluasteelle ja varhaisen puuttumisen menetelmien kehittäminen
- Paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen yhteistyö mm. tiedottamisen osalta
- Salo on osallisena Varhan johtamassa alueellisessa ehkäisevän päihdetyön tiedon johtamisen hankkeessa v. 2026-2028.

Mittarit

- ✓ Stimulanttihuumeiden käyttö jätevesiverkoston alueella

Tilanne Salo v. 2022: 251 mg /1000 as./pv, v. 2024: 458 mg /1000 as./pv

- ✓ Kannabista 12 viime kuukauden aikana käyttäneiden osuus, % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo ja koko maa 5 %

Tavoite

- Vähintään terveysliikuntasuosituksen mukaisesti liikkuvien työikäisten osuus kasvaa
- Lihavien osuus aikuisväestössä ei kasva
- Kävelyn ja pyöräilyn kulkumuoto-osuus kasvaa

Toimenpiteet

- Työllisyyspalveluista voidaan aktiivisesti ohjata kohderyhmää liikuntaneuvontaan ja/tai liikuntamahdollisuuksiin yhteistyössä liikuntapalvelujen ja kansalaisopiston kanssa.
- Hyvinvointiviestintä ravitsemuksesta ja liikunnasta yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa
- Liikuntaneuvonnan edelleen kehittäminen ja laajentaminen. Liikuntaneuvojien pääsy Varhan potilastietojärjestelmään, Varha-kunta kirjaaminen kaksisuuntaista, yhteistyö ja vaikuttavuus, laadun parantaminen ja tasalaatuisuuden varmistaminen.
- Luontoliikunnan ja luonnossa liikkumisen terveysvaikutusten tietoisuuden lisääminen ja tapahtumien järjestäminen
- Luontoliikunnan ja luonnon virkistyskäytön suunnitelman toteuttaminen, olosuhteiden kehittäminen
- Muiden liikuntaolosuhteiden ja niiden saavutettavuuden kehittäminen
- Liikkumaan kannustaminen erilaisten kampanjoiden avulla
- Seura- ja yhdistysyhteistyön lisääminen matalan kynnyksen toiminnassa / toiminnan lisääminen
- Haetaan ja saadaan valtionavustus ja laaditaan vuoden 2026 aikana Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma, jossa laaditaan toimenpidelistaus vuosille 2026-2030 kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseksi. Ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen talousarvion määrärahojen puitteissa eri vuosina.

Mittarit

- ✓ Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvat, % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo 63 %, koko maa 56 %

- ✓ Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI vähintään 30 kg/m²), % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo 30 %, koko maa 26 %

3.2 Viihtyisä ja turvallinen Salo

3.2.1 Elinolot

Tavoitteet

- Salolaisten tyytyväisyys oman asuinalueen olosuhteisiin kasvaa
- Viihtyisän kaupunkiympäristön kehittäminen
- Kaikille kaupunkilaisille on tarjolla elämäntilanteeseen sopiva asunto viihtyisässä ja toimivassa asuin ympäristössä.
- Viherkertoimen käyttöönotto kaavoituksessa

Toimenpiteet

- Jokivarren yleissuunnitelman valmistuminen ja toimenpiteiden valmistelu vuosittain
- Ollikkalan asuntoalueen asumisviihtyvyyden lisääminen
- Julkisen taiteen ohjelman tekeminen ja julkisen taiteen määrän lisääminen
- Kaupunkilaisille on tarjolla kohtuuhintaisia asuntoja
- Kuntalaisille tarjotaan apua asumisen haasteisiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- Luodaan ajantasainen tilannekuva kaupungin asunnottomuustilanteesta ja riskiryhmistä asunnottomuuden suhteen
- Katuympäristön puuston lisääminen ja lisäämisen mahdollisuuksien edistäminen katualueiden peruskorjauksien yhteydessä.
- Kesäkukka-istutuksien lisääminen katuympäristössä mm. erillisten istutusastioiden avulla.
- Luonnon monimuotoisuuden edistäminen viheralueiden hoitokäytäntöjä kehittämällä.
- Valmistellaan viherkertoimen laaja-alaista käyttöönottoa

Mittarit

- ✓ Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus, % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo 84 %, koko maa 79 %

- ✓ Kirjattujen toimenpiteiden toteutuminen/ edistyminen vuosittain
Esim. julkisen taiteen toteutetut teokset, uudet istutetut katupuut, toteutuneet luonnon monimuotoisuutta edistäneet kohteet.

Tavoite

- Lähivirkistykseen soveltuvien alueiden kestävä kehittäminen

Toimenpiteet

- Asemakaavassa viheralueille sijoitettavia ulkoilureittejä toteutetaan vuosittain. Pääpaino toteutuksissa on Salonjoen varren rantapuistot, mutta

mahdollisuuksia ulkoilureittien toteuttamiseen muillakin alueilla etsitään vuosittain aktiivisesti.

- Luontoliikunnan ja virkistyskäytön suunnitelman toteuttaminen
- Ilmasto- ja ympäristöohjelman mukaisesti luonnon monimuotoisuuden edistäminen
- Tarjotaan kuntalaisille mahdollisuus päästä monimuotoisiin luontokohteisiin
- Ohjataan kuntalaisia toimimaan vastuullisesti ja kestävästi luontokohteissa

Mittarit

- ✓ Ylläpidettävien luontokohteiden määrä ja alueellinen kattavuus
- ✓ Valikoitujen luontoliikuntareittien ja- kohteiden kävijämäärät
- ✓ Ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteiden toteuttaminen luonnon monimuotoisuuden edistämisen osalta

Tavoite

- Primäärysten pienhiukkasten päästöjen vähentäminen

Toimenpide

- Pienhiukkasten mittauksen toteuttaminen. Tarkemman tavoitteen ja toimenpiteiden asettaminen kaupungin eri alueilla, kun lähtötilanne on selvitetty.

Mittari

- ✓ Primäärysten pienhiukkasten päästöt Salossa

Indikaattori ilmaisee Suomen tärkeimmän ympäristömyrkyn eli primäärysten pienhiukkasten (PM2.5) päästöä. Kokonaispäästöissä yhdistyvät energiantuotannon, teollisuuden, liikenteen, jätteiden ja maatalouden päästöt. Pienhiukkaset aiheuttavat hengitettynä hengitystieoireiden pahentumista ja sydän- ja verisuonielimistön tauteja kuten sydäninfarkteja ja aivohalvauksia. Ne myös lisäävät keuhkosyövän riskiä.

3.2.2 Turvallisuus

Tavoite

- Aikuisväestön (työikäiset ja ikääntyneet) turvallisuuden kokemus kasvaa
- Liikenneturvallisuuden parantaminen: vuoteen 2030 mennessä tieliikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisen määrän puolittuminen vuoden 2020 tasoon nähden
- Sujuvan ja turvallisen liikkumisen edistäminen kaupungin henkilökuljetuksissa
- Esteettömyyden toimenpidesuunnitelman valmistuminen ja toteuttaminen

Toimenpiteet

- Rasisminvastainen työ ja hyvien väestösuhteiden edistäminen
- Väkivallan ehkäisyn moniammatillinen työ yhteistyössä eri tahojen kanssa
- Voimassa olevan liikenneturvallisuussuunnitelman toteuttaminen (vastuutaho liikenneturvallisuustyöryhmä)
- Keskustan alueen valaistussuunnitelman toteuttaminen
- Kaupungin joukkoliikenteen tarjontaa laajennetaan aamuihin, iltoihin ja viikonloppuihin
- Tietoisuutta joukko- ja palveluliikenteestä lisätään markkinoinnilla

- Kuljetusten turvallisuutta kehitetään osallistamalla ja lähiliikkumisen suunnittelulla (kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman laatiminen ja toteuttaminen)
- Katujen ja yleisten alueiden esteettömyyden parantaminen, esteettömyyden toimenpideohjelman toteutuminen. Tehdään vuosittain pieniä toimenpiteitä (esim. luiskat, reunakiveykset ja päällysteet) kuntalaisten esittämien ja tarpeellisten kohteiden osalta.
- Viheralueilla sijaitsevien leikkipaikkojen peruskorjauksien yhteydessä leikkipaikat toteutetaan mahdollisimman esteettömiksi ja samalla niiden saavutettavuutta parannetaan esimerkiksi valaistusta parantamalla.

Mittarit

- ✓ Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus, % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo 76 %, koko maa 71 %

- ✓ Joukkoliikenteen nousumäärät / vuosi ja oppilaskuljetuskyselyjen tulokset turvallisuuden osalta

Tilanne 2024: nousut joukkoliikenteessä 650 000, joista lapset ja opiskelijat 368 000, nousut palveluliikenteessä 9700

- ✓ Toteutuneet toimenpiteet
Esim. leikkipaikkojen peruskorjaukset, valaistukset, esteettömyystoimenpiteet, osallistaminen

3.3 Yhteisöllinen Salo

3.3.1 Mielenterveys ja elämänlaatu

Tavoite

- Psykkinen kuormitus vähenee ja elämänlaatu paranee

Toimenpiteet

- Kulttuuriluotsitoiminnan vakiinnuttaminen Salossa
- Mental Health Art Weekin toteuttaminen vuosittain
- Viestintä mielenterveyden edistämiseen liittyen yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa
- Hyvinvointipiste-toiminnan käynnistäminen yhteistyössä Turun AMK:n ja järjestöjen kanssa

Mittarit

- ✓ Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, % 20-64 -vuotiaista

Tilanne v. 2023-2024: Salo ja koko maa 20 %

- ✓ Elämänlaatussa erittäin hyväksi tai hyväksi kokevien osuus, % 20-64 -vuotiaista
Elämänlaatuindikaattori on muodostettu (THL) WHO8-EUROHIS- mittarin sisältämien kahdeksan kysymyksen pohjalta.

Tilanne v. 2023-2024: Salo 50 %, koko maa 49 %

3.3.2 Osallisuus

Tavoite

- Aikuisväestö kokee kuuluvansa Saloon ja kokee salolaisena olevansa merkityksellinen yhteisössään

Toimenpiteet

- Aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin lisätään osallisuuden mahdollisuuksia, ohjaus työhön, koulutukseen ja TE-palveluiden piiriin
- Kotoutumisen edistäminen kotoutumispalveluissa esim. monikielisen yhteiskuntaorientaation, kielikahviloiden ja kotivanhemmille suunnatun toiminnan keinoin.
- Kotoutumisen edistäminen kansalaisopistossa aikuisten perusopetuksen ja muiden suomen kielen kurssien avulla.
- Heikosti lukevien ja maahanmuuttajien suomen kielen taidon vahvistaminen, esim. selkokielen kirjallisuuden kokoelman kehittäminen
- Joukkoliikenteen lisäämisellä edistetään erityisesti lasten, nuorien ja taloudellisesti heikommassa asemassa olevien kuntalaisten linkittymistä yhteisön aktiivisiksi ja tasa-arvoisiksi jäseniksi.
- Kulttuuri-, kirjasto- liikunta- ja opistopalveluiden suuntaaminen kaikille kaupunkilaisille, myös erityistä tukea tarvitseville (esim. kirjaston kotipalvelu).
- Kaupungin avustuksilla tuetaan monipuolista ja kaupungin omaa toimintaa täydentävää yhdistystoimintaa.
- Yhteisöllisyyttä vahvistetaan tarjoamalla kohtaamispaikkoja ja kaupungin tiloja yhdistysten järjestämään yhteisölliseen toimintaan.
- Päätetään yhdistysten pysyvästi käyttämien kaupungin tilojen käyttöehdoista ja vuokrista siten, että päätöksellä parannetaan yhdistysten mahdollisuuksia käyttää kaupungin tiloja ja että käyttömahdollisuudet ovat yhdenvertaiset eri yhdistyksille.
- Tarjotaan koulutusta kaupungin työntekijöille ja luottamushenkilöille osallisuuden ja osallistumisen teemoista, mikä lisää tietoisuutta ja valmiuksia edistää osallisuutta kaikessa toiminnassa. Tämä on osa kaupungin sisäistä kehittämistyötä ja perehdytystä. Henkilöstöpalvelut järjestää koulutuksia työssä olevalle henkilöstölle ja liittyy osallisuustietoisuuden osaksi uusien työntekijöiden perehdytystä. Luottamushenkilöiden koulutus järjestetään valtuustokausittain osana perehdytystä.
- Jatketaan koulujen ylijäämäruuan jakoa maksutta kuntalaisille soveltuvilla kouluilla ja vapaaehtoisten saatavuuden mukaan

Mittari

- ✓ Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 20-64 -vuotiaista

Sisältää sen väestöosan, jolla osallisuusindikaattorin summapistemäärä on alle 50 p.

Tilanne v. 2023-2024: Salo 8 %, koko maa 11 %

- ✓ Työttömyysprosentti

Tilanne 9/2025: Salo 11,3 %, koko maa 11,4 %

- ✓ Joukkoliikenteen nousumäärät
- ✓ Kuntalaisten osallistuminen ja/tai tyytyväisyys kunnan järjestämiin vapaa-ajan palveluihin, eri palvelut asettavat omat tavoitteensa.
- ✓ Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoavustusten määrä, € / asukas

4. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma

Ikääntyneiden suunnitelma on koko väestön tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka koskevat myös ikääntyneitä, täydentävä. Ikääntyneiden suunnitelmaan on kirjattu erityisesti ikääntyneisiin eli vähintään 65- vuotiaisiin kohdistuvia tavoitteita ja toimenpiteitä.

4.1 Hyvinvoivien asukkaiden Salo

4.1.1 Elintavat ja riskitekijät

Tavoite

- Ikääntyneiden toimintakyky ja mahdollisuus itsenäiseen elämään säilyy mahdollisimman pitkään

Toimenpiteet

- Voimaa Vanhuuteen toiminta ja VoiTas (voima-tasapaino) –ryhmien järjestäminen osana Varhan kaatumisten ennaltaehkäisy -ohjelmaa.
- Vertaisohjatun liikuntatarjonnan lisääminen yhteistyössä yhdistysten kanssa
- Liikuntaneuvonta ikääntyneille
- Toimintakykyä ylläpitävät ja lisäävät kurssit kansalaisopistossa
- Kulttuuriluotsitoiminnalla helpotetaan ikääntyneiden osallistumista kulttuuritilaisuuksiin

Mittari

- ✓ 500 metrin matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia, % 75 vuotta täyttäneistä

Tilanne 2023-2024: Salo 28 %, koko maa 27 %

- ✓ Arkitoimissa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus, % 75 vuotta täyttäneistä
Perustuu kysymykseen: "Pystyttekö yleensä seuraaviin arkipäivän askareisiin ja toimintoihin?". Kysymyspatterissa alakysymyksinä oli a) tekemään kevyitä kotitöitä b) tekemään kodin pieniä korjaustöitä c) hoitamaan päivittäisiä raha-asioitane d) käymään ruokakaupassa. Vastausvaihtoehtoina olivat 1) pystyn vaikeuksitta, 2) pystyn, mutta vaikeuksia on jonkin verran, 3) pystyn, mutta se on minulle erittäin vaikeaa ja 4) en pysty lainkaan. Tarkastelussa alakysymyksistä vähintään yhteen vaihtoehtoon 3) tai 4) vastanneiden osuus.

Tilanne 2023-2024: Salo 29 %, koko maa 29 %

- ✓ Kirjattujen toimenpiteiden toteutuminen ja tulokset
Esim. voimaryhmät ja liikuntaneuvonta

4.2 Viihtyisä ja turvallinen Salo

4.2.1 Elinolot

Tavoite

- Iäkkäiden asiointi ja liikkuminen omassa arkiympäristössä on mahdollista
- Iäkkäille salolaisille on tarjolla elämäntilanteeseen sopiva asunto viihtyisässä ja toimivassa asuinympäristössä

Toimenpiteet

- Penkkien lisääminen puistokäytävien ja kevyenliikenteen väylien varsille
- Iäkkäille on tarjolla kohtuuhintaisia ja esteettömiä asuntoja

Mittarit

- ✓ Paikalleen asennetut penkit puistokäytävien ja kevyenliikenteenväylien varsilla.
- ✓ Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus, % 75 v. täyttäneistä

Tilanne 2023-2024: Salo ja koko maa 84 %

4.2.2 Turvallisuus

Tavoite

- Ikääntyneiden elinympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden taso paranee

Toimenpiteet

- Pyritään varmistamaan turvalliset liikkumisolosuhteet ikääntyneille
- Parannetaan esteettömyyttä sisä- ja ulkotiloissa

Mittarit

- Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus, % 65 v. täyttäneistä

Tilanne 2023-2024: Salo 60 %, koko maa 59%

- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 v. täyttäneillä/ 10 000 vastaavan ikäistä (kuntien hyte-kertoimen tulosindikaattori)

Tilanne 2023-2024: Salo 213, koko maa 327

4.3 Yhteisöllinen Salo

4.3.1 Mielensterveys ja elämänlaatu

Tavoite

- Ikääntyneiden mielensterveyttä ja elämänlaatua tukeva hyvinvointi vahvistuu

Toimenpiteet

- Tuetaan ulkoilua ja arkista liikkumista yhteistyössä järjestöjen kanssa
- Tuetaan järjestöjen hyvinvointia edistävää toimintaa ikääntyneille ja tarjotaan mahdollisuuksia vapaaehtoistoimintaan

Mittari

- ✓ Elämänlaatunsa erittäin hyväksi tai hyväksi kokevien osuus, % 65 v. täyttäneistä

Tilanne 2023-2024: Salo 54 %, koko maa 52 %

4.3.2 Osallisuus

Tavoite

- Ikääntyneille on tarjolla osallistumisen mahdollisuuksia ympäri kaupunkia ja he kokevat kuuluvansa yhteisöön
- Ikääntyneet saavat tukea digitaalisten palvelujen käytössä

Toimenpiteet

- Kaupunki tukee ikääntyneiden yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia edistävää yhdistystoimintaa avustuksin ja yhteisin tapaamisin ja yhteisellä kehittämistyöllä (esim. THL:n vaikuttavaksi toimintamalliksi todettu Ystävapiiritoiminta ja Yhdessä kotikulmilla -toiminta)
- Ikääntyneiden maahanmuuttajien suomen kielen taidon vahvistaminen eri toimin
- Kaupunki antaa ikääntyneille tukea digitaalisten palvelujen käytössä ja tekee asiassa yhteistyötä yhdistysten kanssa
- Kulttuuriin osallistumisen kokemusta ja sen vaikuttavuutta ryhdytään mittaamaan ja palveluja kehitetään mittausten perusteella

Mittari

- ✓ Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, % 75 v. täyttäneistä

Tilanne v. 2023-2024: Salo 9 %, koko maa 11 %

- ✓ Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 65 v. täyttäneistä
Sisältää sen väestöosan, jolla osallisuusindikaattorin summapistemäärä on alle 50 p.

Tilanne v. 2023-2024: Salo 8 %, koko maa 11 %